

ISRAELIN PRINSSIN KRUUNAJAISET

Narratologian näkökulma kristologiaan

Timo Eskola, STI

Kristologian tutkimuksessa on olennaista erottaa toisistaan tietyt kuvat ja symbolit, joita käytetään, ja se kertomus, joihin symbolit liitetään. Monet kuninkaalliset työkset ja kuvat ovat samoja kuin juutalaisen teologian keskeiset symbolit: kuninkuus, valtaistuini, hallitsijansauva jne. Ne liitetään kuitenkin aina hieman erilaisiin kertomuksiin. Yhteistä monille ylösnousemuskristologian kuvauksille on se, että kertomukset puhuvat eri tavoin taivaaseen nousemisesta. Sekin oli aiheena tuttu juutalaisuudessa, vaikka täysin samanlaisia kertomuksia ei ymmärrettävästi taustalta löydy.

Voimme puhua ylösnousemuksen kohdalla neljästä erilaisesta korotuskertomuksesta (ascent stories). Ne kaikki kuvaavat yhtä muotoa kristillisestä merkabah-traditiosta (valtaistuini-traditiosta) ja kuvaavat ylösnoussutta Kristusta uudesta näkökulmasta. Tässä narratologisessa analyysissä ei tyydytä erittelemään kristologisia nimityksiä tai taivaallisia toimitsijoita. Siinä arvioidaan varhaisen kirkon narratiivista todellisuutta intertekstuaalisessa tilanteessa. Narratiivi on abstrahoitu kristologisista jaksoista, ja sitä voi pitää niiden implisiittisenä edellytyksenä.

1. Israelin prinssin kruunajaiset

Toisen temppelin ajalla Daavidin suvun Messias oli tunnettu hahmo (Hes., Siirak, PsSol, Qumran). Ihannekuningas kuului poliittisen messianologian piiriin. Varhaisessa kristologiassa Messiaan intronisaation ajateltiin tapahtuvan taivaassa. Daavidin Pojan kuninkuuden oletettiin toteutuvan taivaallisella istuimella.

Uudessa asetelmassa Psalmin 110 perinteinen juutalainen tulkinta muuttui. Kuningasideologiassa psalmin uskottiin kuvaavan kuninkaan metaforista asemaa Jumalan ”oikealla puolella”. Kristillisen merkabah-tradition käsitteistössä tästä tuli kuva Kristuksen todellisesta korottamisesta ylösnousemuksessa. Intertekstuaalinen strategia näkyy aktualisoinnissa. Kruunaamisen kuvausta pidettiin Kristuksen korottamisen todellisena kuvauksena (Ap.t. 2:34-36). Näin kristologia joutui vastakkainasetteluun perinteisen juutalaisen mystiikan kanssa. Sekä kruunajaisien että herruuden aiheet muuttuivat niin, että harva monoteistisen juutalaisuuden edustaja kykeni sitä enää hyväksymään.

Narratiivin dynamiikka edellyttää, että Daavidin jälkeläisellä on ”prinssin” elämä ennen kruunajaisia. Silloin hän on tuleva kuningas, ”Messiah designate” (Room. 1:3-4). Tämä dynamiikka on synnyttänyt monia kristologisia lausumia, kuten Fil. 2:7-8; alennuksen ja korotuksen teema.

2. Elämän ruhtinas voittaa kuoleman

Jos painopiste laitetaan itse ylösnousemukseen, korotusdiskurssi voidaan nähdä hieman toisessa valossa. Silloin kuoleman ja elämän vastakohtaisuus määrittää narratiivia. Itse näyttämö on luonnollisesti sama kuin edellisessä narratiivissa. Taivaassa on Jumalan temppeli ja korotus kulkee sitä kohti. Ylösnousemuksen painottaminen antaa kuitenkin erityispiirteensä tälle aiheelle. Daavidin suvun prinssin valtaistuimelle asettaminen tapahtuu nimenomaan kuolleiden ylösnousemuksessa. Näin juutalaisen teologian aihe käy läpi kristologisen transformaation: juutalaisuudessa Daavidin pojan valtaannousua ei liitetty ylösnousemukseen. Kristologiassa tämä oli kuitenkin

olennaista: Messiaan kruunajaiset toteutuivat kuolleiden ylösnousemuksen eskatologisessa tapahtumassa.

Ylösnousemuskristologia kertoo, miten kuolema kukistettiin. Kristuksesta tulee sankari, joka ylittää kuoleman rajan. Narratiivi kertoo kärsivästä prinssistä, joka joutuu teloitettavaksi. Sankari on siten kuollut Daavidin suvun jälkeläinen, jolla on kosminen tehtävä. Prinssi kuolee, mutta eskatologiassa uudistuksessa, kuolleiden ylösnousemuksen alkaessa, hänet kruunataan kirkkauden valtaistuimella taivaassa, ja hänet asetetaan taivaan ja maan hallitsijaksi. Yksin ylösnousemus johtaa valtaan asettamiseen, ja siksi Ylösnousesta tulee ”elämän ruhtinas” (Ap.t. 3:15).

3. Ikuinen ylipappi astuu taivaalliseen kaikkeinpyhimpään

Kultillisen diskurssin (eli temppelin jumalanpalvelus) piirissä syntynyt narratiivi eroaa edellisistä: temppeliterminologia nousee keskeisimmäksi. Yhtäläisyyksiä muiden kanssa lisää Melkisedektypologia (Heprealaiskirje). Papillinen kuningas onkin Daavidin jälkeläinen, joka toteuttaa Melkisedekin pappeuden (Psalmi 110).

Heprealaiskirjeessä intertekstuaalinen tulkinta soveltaa temppelin kuvaston kristologiaan rohkealla tavalla. Kristus on sekä uhri että ylipappi. Papillinen tehtävä sinänsä säilyy samana. Narratiivin perustana on ajatus temppeli-kosmologiasta: maailma on ensimmäinen maja, ja ylösnousemuksessa Kristus astuu väliverhon toiselle puolelle taivaalliseen kaikkeinpyhimpään toimittamaan sovituksen.

Tämä narratiivi on yksinkertaisesti kuvaus uhritoimituksesta kirkkauden valtaistuimen luona Jumalan kasvojen edessä (Room. 4:25). Se on siten kertomus taivaallisesta ylipapista, Melkisedekin kaltaisesta papillisesta kuninkaasta, jolla on kultillinen tehtävä. Kuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta hän astui kaikkeinpyhimpään taivaallisessa temppelissä ja hankki verellään iankaikkisen sovituksen (Hepr. 9). Kultillinen tehtävä voitiin liittää intronisaatioon. Papillinen kuningas nimittäin korotettiin samalle valtaistuimelle, jonka edessä hän ensin suoritti sovituksen (Hepr. 12:2). Taivaallinen Melkisedek hallitsi korottamisensa jälkeen Jumalan oikealla puolella (jälleen kerran Psalmi 110).

4. Messiaaninen tuomari astuu tuomarinistuimelle

Oikeudellisen diskurssin kosmologia säilyy samana kuin muissa diskursseissa, ja valtaistuin on yhä tapahtumien keskipiste. Uudessa diskurssissa itse valtaistuimen luonne on kuitenkin muuttunut. Jumalan valtaistuin on nyt eskatologinen tuomarinistuin. Tämän kertomuksen ”merkki” tai symboli on eskatologinen tuomari. Kertomuksen tarkoituksena on kuvata Kristuksen nousemista tuomarinistuimelle ennen viimeisen tuomion toteutumista.

Oikeudellinen narratiivi on kertomus messiaanisen tuomarin eskatologisesta esiin astumisesta. Kristus kuvataan kaikkivaltiaaksi hallitsijaksi, joka tuomitsee koko maailman (2. Kor. 5:10). Niin kuolleet kuin elävät kootaan hänen valtaistuimensa eteen ja heidän kohtalonsa sinetöidään oikeudenmukaisella tuomiolla (Ap.t. 17:31).

Oikeudellisen kristologian erityisluonne: taivaallisen tuomarin asema ja tehtävä kuvataan samalla tavalla juutalaisissa ja kristillisissä teksteissä. Tässä yhteydessä suhde on suorastaan typologinen. Erityisesti Ihmisen Poika -teksteissä samankaltaisuudet ovat merkittäviä (1. Heen).

5. Intertekstuaalisuus uskontorakenteen tasolla: Kristus toteuttaa Jumalan hallinnan

Miten juutalainen monoteistinen teokratia ja uusi kristologinen merkabah-traditio suhtautuvat toisiinsa? Ajatus Jumalan kuninkuudesta on kultillisen juutalaisuuden merkittävin uskomus. Se yhdistää kultillisen aspektin poliittiseen teokratiaan. Tämä käsitys jatkoi edelleen elämää juutalaisessa mystiikassa, jota on luonnehdittu valtaistuin-mystiikaksi.

Korotusnarratiivit osoittavat pian aihepiirien väliset syvemmätkin yhteydet. Kristusta kuvataan taivaallisena kuninkaana kirkkauden valtaistuimella, Jumalan oikealla puolella. Valtaistuimen paikka on taivaallisen temppelin kaikkeinpyhimmässä. Mitä ensimmäiset kristityt siis tarkoittivat muotoillessaan kristologiaa tuollaisen lähtökohdan avulla?

Uuden testamentin homologioissa tunnustetaan itse Kristus Herraksi ja pelastuksen antajaksi. Hän on korotuskristologiassa uskon kohde. Tästä seuraa väistämättä, että Kristuksen ei uskottu olevan pelkkä taivaallisten tehtävien suorittaja. Myöskään intronisaatio ei ollut pelkkä korkeaan asemaan asettaminen. Psalmin 110 mukaisesti Kristuksen intronisaatio oli Jumalan kuninkuuden toteuttamista. Korotettu Messias-kuningas toteutti pelastuksen valtakunnan.

Kristuksen herruutta voidaan täten pitää periaatteena, jonka mukaan koko Vanhan testamentin temppelikultti ja teokratia tulkittiin uudelleen: Jahven kuninkuuden uskottiin toteutuneen Kristuksen herruudessa hänen istuessaan kirkkauden valtaistuimella. Kristuksen tunnustaminen toteutti siten samalla juutalaisen uskon ytimen: uskon Jumalaan taivaallisena kuninkaana.